

Irodalom

- Dewey, J. (1976): *A nevelés jellege és folyamata*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Delors, J. (1997): *Oktatás – rejtett kincs. A Jacques Delors vezette Nemzetközi Bizottság jelentése az UNESCO-nak az oktatás XXI. századra vonatkozó kérdéseiről*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Szécsi G. (1998): Iskola és társadalom. In Hegedüs G. (szerk.): *Projekt módszer*. I. 15–25.
- Knoll, M. (1991): *Die Projektmethode in der Pädagogik von 1700 bis 1940. Ein Beitrag zur Entstehung und Verbreitung reformpädagogischer Konzepte*. Universität Kiel, Kiel.
- Hortobágyi K. (2001): *Projekt kézikönyv*. Iskolafejlesztési Alapítvány.
- Nahalka I. (1998): A konstruktív pedagógia és a tanítás módszerei. In Hegedüs G. (szerk.): *Projekt módszer*. I. Kecskeméti Főiskola, Kecskemét. 27–42.
- Nahalka I. (2000): A tanulás. In Falus I. (szerk.): *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 117–158.
- Nahalka I. (2002): *Hogyan alakul ki a tudás a gyerekekben? Konstruktivizmus és pedagógia*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Nahalka I. (2003): *Túl a falakon*. Gondolat Kiadói Kör – ELTE BTK Neveléstudományi Intézet, Budapest.

Kiss László

Kecskeméti Főiskola, GAMF Kar

A felsőfokú szakképzés helyzete az oktatási rendszerben Franciaországban és Magyarországon

Egy képzéstípus mindig az adott ország képzési struktúrájába beágyazott, saját tradíciókkal rendelkező entitás. Az európai uniós felsőoktatási térség kialakulásával párhuzamosan nem szűnnek és szűntek meg teljesen a nemzeti sajátosságok: a különböző rendszerek egymás mellett élésének ékes bizonyítékát kapjuk, ha az egyetemi szintű képzések nulladik fokának is tekintett felsőfokú szakképzés rendszerét vizsgáljuk, amely az oktatás egységes nemzetközi osztályozási rendszerében (ISCED) az 5B szinten helyezkedik el.

Bevezetés

Az ISCED 5B képzési szint definíciója az OECD meghatározása alapján a következő: „A felsőoktatás B típusú programjai rendszerint rövidebbek a felsőoktatás A típusú alapszakos programjainál és gyakorlati, szakmaspecifikus, illetve a munkavégzéshez szükséges kompetenciák fejlesztésére fókuszálnak, azon céllal, hogy a munkaerőpiacra történő közvetlen kilépést biztosítsák. Emellett elméleti ismereteket is nyújtanak, amelyek beszámíthatók továbbtanulás esetén a megfelelő programokon. Nappali tagozatos formában legalább két év időtartamú a felsőoktatás ezen szintjének képzése.”

Az ilyen típusú posztszekunder képzések helyzetét az EURYDICE (2007a, 159., 176., 299.) kiadványa az 1. táblázat szerint mutatja be Magyarország, Franciaország és Anglia esetében.

Továbbtanulás esetén a hazai rendszerrel mind az angol, mind a francia szisztéma rugalmasabb (1. táblázat). Amíg Angliában közvetlenül be lehet kapcsolódni a képzési területeknek megfelelően a bachelor alapszak második vagy jobb esetben harmadik évfolyamára, addig Franciaországban a felsőfokú szakképzést követően egy egyéves áthidaló képzés ('licence professionnelle') következik a bachelordiploma megszerzéséig. Anglia ebben az esetben az „arany középutat” képviseli, de több tanulás szűrhető le a két szélső véglet – a francia és a magyar rendszer – összehasonlításából.

1. táblázat. Az ISCED 5 B képzés nemzetközi összehasonlításban

Magyarország	Anglia	Franciaország
„Az alapképzést megelőzően lehetőség van kétéves, magas szintű szakmai képesítést adó úgynevezett felsőfokú szakképzésben való részvételre. Ezek a képzések <i>maximum 60 kreditpontot</i> érően számíthatók be bármely ISCED 5A szintű képzésbe.”	„A felsőoktatásban többfajta, különböző szintű, rövid képzési idejű alapozó program elvégzésére van lehetőség, mint <i>Foundation Degree</i> diploma [...]. A megszerzett végzettséggel közvetlenül ki lehet lépni a munkaerőpiacra, azonban továbbtanulás esetén lehetőség nyílik a bachelor szintű alapképzés <i>második vagy harmadik évfolyamába</i> való bekapcsolódásra is.”	„ISCED 5B szintű – többnyire egyciklusos, kétéves – képzések felsőoktatási intézményekben is indulnak [...]. Az ilyen típusú diplomával továbbtanulás esetén a megszerzett kreditek beszámításának összességére is van lehetőség, valamint a <i>korábbi tanulás és szakmai tapasztalatok elismertetése</i> vagy <i>áthidaló képzések</i> révén is be lehet kerülni ISCED 5A szint képzéseire.”

Jelen tanulmány célja, hogy megvizsgálja azokat a nemzeti sajátosságokat, melyek a EURYDICE (2007a) kiadványa sommás összefoglalójának hátterében állnak.

A komparatív elemzésére az is okot ad, hogy mindkét országban fennállásuk 10 éves jubileumát ünneplik a kérdéses képzések: hazánkban a felsőfokú szakképzés a 2008. évben, a franciáknál pedig az áthidaló képzés, az úgynevezett 'licence professionnelle' diploma a 2009. évben. Fennállásuk ezen időszaka egyrésztől igazolja a képzések meggyökeresedését mindkét országban, másrésztől a legfontosabb tendenciák tisztán kirajzolódnak ebben az időtávlatban. Ráadásul meglátásom szerint ez az új típusú francia diploma az, ami valódi egyetemi polgárjogot biztosított a felsőfokú szakképzésnek, és nem tartom kizártnak, hogy 10 éven belül az oktatáspolitikai Magyarországon is létrehozza hazai megfelelőjét.

A felsőfokú szakképzés két típusa Franciaországban (BTS és DUT)

A francia oktatási rendszer elsőként szembevetendő érdekessége, hogy a magyar felsőfokú szakképzésnek nem egy, hanem két párhuzamos képzési típus felel meg, melyet két intézménytípusban oktatnak. A történeti gyökerei mindkettőnek a '60-as évekig nyúlnak vissza: a Brevet de Technicien Supérieur (a továbbiakban: BTS, felsőfokú technikai képzés) 1964-ben indult útjára, míg a Diplome université de technologie (a továbbiakban: DUT, technikai egyetemi diploma) 1966-ban jött létre.

A BTS és a DUT között fennálló presztízsbéli különbséget az európai felsőoktatási térség harmonizációja, a diplomák kölcsönös elismertetésének eszméje, valamint a kreditrendszer bevezetése és a 'licence professionnelle' (egy piacorientált bachelor alapszak) képzés létrehozása mosta el.

A két képzési típus esetében a képzésbe való bekapcsolódás feltétele mindkettőnél az érettségi vizsga megszerzése, illetve felvételi vizsga is van (amely az egyetemeken esetében Franciaországban már régebben megszűnt, hiszen az egyetemeken az érettségi eredmények alapján lehet továbbtanulni).

Mindamellet számos jelentős különbség is létezik, mind a képzési hely, mind a képzési kínálat és képzési célok, mind a hallgatók értékelésének módja tekintetében.

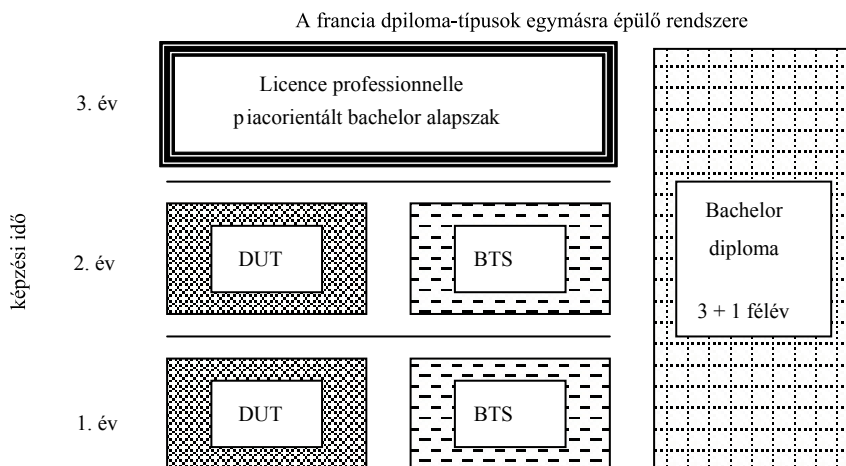
A BTS-t a középiskolákban létrehozott technikusképző osztályokban (Section de technicien supérieur, STS) oktatják középiskolai szaktanárok, az ország több mint 2000 intézményében, 30–40 fős osztályokban. Kimondottan gyakorlatorientált képzésről van szó, amelyhez kötelező szakmai gyakorlat is kapcsolódik, és az elsődleges cél a munkaerőpiac számára gyakorlati szakemberek kibocsátása. Jelenleg több mint 140 szakmában folytatnak BTS felsőfokú technikai képzéseket Franciaországban. Bár a képzés 40 éves fennállása óta sokat változott a képzési piac és annak szereplői, vannak olyan szakterü-

letek, ahol még ma is a legpiacképesebb végzettségek közé tartozik, mint a turisztikai iparág esetében (Benkei Kovács, 2008).

A DUT diplomát ezzel szemben az egyetemek intézményeiként létrehozott műszaki intézetek (Institut Universitaire de Technologie, IUT) oktatják, melyekből 104 van az országban. Ez az intézmény a hazai szakirodalomban korábban részletesen bemutatásra került egy szakképzési kutatás kapcsán (Sedviné, 2003). A DUT diploma inkább az egyetemekhez kötődik, részben oktatói gárdája, részben a hallgatók évfolyamokon történő képzése (150–200 fő tanul együtt), részben az oktatás helyszíne által. A BTS-hez hasonlóan gyakorlatorientált a képzés, azonban a konkrét szakmára való operatív felkészítés helyett egy tágabb szakterületen belül (például ipari kémia) kíván szélesebb látókört adni a hallgatók számára. Összesen 14 ipari-műszaki, valamint a szolgáltatási szektorhoz kapcsolódó területen biztosít rövid ciklusú egyetemi képzést.

Ami a hallgatók értékelését illeti: a DUT- hallgatók munkáját formatív módon, folyamatosan értékeli, míg a BTS felsőfokú technikus képzés diagnosztikus módon, szigorú központi vizsgával zárul, ahol a hallgatók háromnegyed része tud csak sikeresen megfelelni a követelményeknek.

A DUT diploma végzettjei közel kétharmad, míg a BTS-diplomával rendelkező felsőfokú technikusok egyharmad arányban tanulnak tovább. A képzési struktúrába illeszkedésüket tekintve megegyezik a két felsőfokú rövid ciklusú képzés elismertsége: egyaránt szolgálhat a munkavállalói készségek elsajátítására, valamint lehetőséget biztosít a szakiránynak megfelelő továbbtanulásra is.

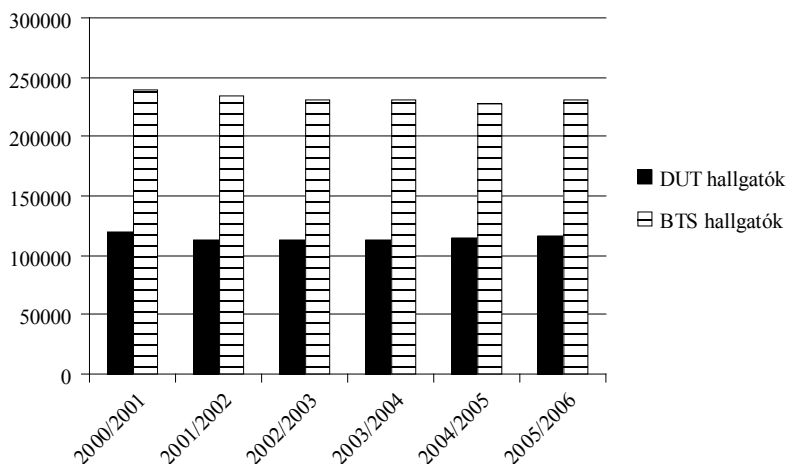
1. ábra. A felsőfokú szakképzés helye a francia felsőoktatás rendszerében (EURYDICE, 2007b alapján)

A DUT eredetileg is egyetemi diplomaként lett kialakítva, kétéves tanulmányi ideje alatt 120 kredit szereshető meg. A BTS felsőfokú szakképzés szabályozását a francia kormány a 2007. április 11-én kelt 2007–540 számú rendelettel (6. cikkely) módosította, abból a célból, hogy az EU-harmonizáció következtében átalakult felsőoktatás integráns részévé tegye a képzést, és így ma már a BTS-diploma is 120 európai kreditértékkel bír.

Mivel a két rövid ciklusú diploma gyakorlatilag egyenértékű lett a képzési rendszerben a bemeneti követelmények és a továbbtanulási lehetőségek tekintetében, a hallgatók igazából a szakmai profilnak megfelelően választanak a két képzési forma között.

A BTS képzések hallgatói létszámukat tekintve mindig jelentősebbek voltak, és nem értéktelenedtek el a felsőoktatás tömegesedésének időszakában sem. Ez köszönhető egyrészt annak, hogy jóval nagyobb számú intézményben és szélesebb szakmai kínálattal

oktatják országsszerte, másrészt a munkakörökre felkészítő, gyakorlatorientált jellegéből kifolyólag is vonzó tudott maradni. Az utóbbi időben az alternatív tanulási módoknak köszönhetően is nőtt az igény iránta, hiszen szendvics típusú alternáló, valamint munka mellett történő képzési formában is megszerezhető a végzettség, szemben a kifejezetten nappali tagozatos formában megszerezhető DUT diplomával.

2. ábra. BTS versus DUT: a hallgatói létszámok alakulása (Ministère de l'Éducation Nationale, 2008, 165. alapján)

Az elmúlt években kialakult egyensúly nem változik jelentősen, a DUT diploma hallgatói száma 110 ezer fő körül, míg a BTS-hallgatók száma 230 ezer fő körül állandósult (2. ábra). Tehát a rövid ciklusú képzések 2/3–1/3 arányú megoszlást mutatnak a középiskolai tagozatok, valamint a felsőoktatási műszaki intézetek között, és összes hallgatói létszámuk meghaladja a teljes francia felsőoktatási populáció 15 százalékát (345 ezer fő a 2 millió 220 ezer egyetemi hallgatóból).

A hazai felsőfokú szakképzés (FSZ)

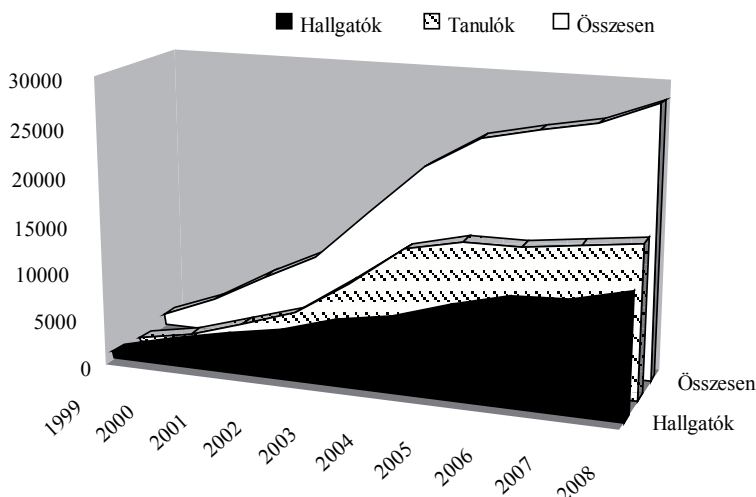
A hazai felsőfokú szakképzés sok tekintetben egyesíti magában a BTS és a DUT diplomák bemutatása kapcsán felsorolt dichotómiákat: a képzési helyszín egyaránt lehet a középiskola vagy az egyetem, a tanári gárda tagjai lehetnek a középfokú oktatás vagy a felsőoktatás körébe tartozó pedagógusok, a képzésben részt vevő rendelkezhet a képzőhely típusától függően tanulói vagy hallgatói jogvisztonnyal is.

A képzés a felsőoktatáshoz kapcsolódik annyiban, hogy csak felsőoktatási intézmény indíthatja a programot, a szakképzéshez abból a szempontból, hogy a megszerezhető végzettség a szakképző bizonyítványok legmagasabb (legfelső) foka, tehát nem egyetemi diplomáról van szó. Azon hallgatók, akik nem lépnek ki a munkaerőpiacra végzettségük megszerzését követően, hanem szakirányuknak megfelelően folytatják tanulmányaikat a felsőoktatás egy-egy alapszakán, továbbtanulásuk esetén a megszerzett tudásuk egy részét elismertethetik.

„A felsőfokú szakképzésben [...] a beszámítható kreditek száma legalább harminc, legfeljebb hatvan lehet. A szakközépiskolában folyó felsőfokú szakképzésben kredit akkor szerezhető, ha a szakközépiskola felsőoktatási intézménnyel kötött megállapodás alapján szervez felsőfokú szakképzést” (2005. évi CXXXIX. törvény a felsőoktatásról, 32. § 4. cikkely).

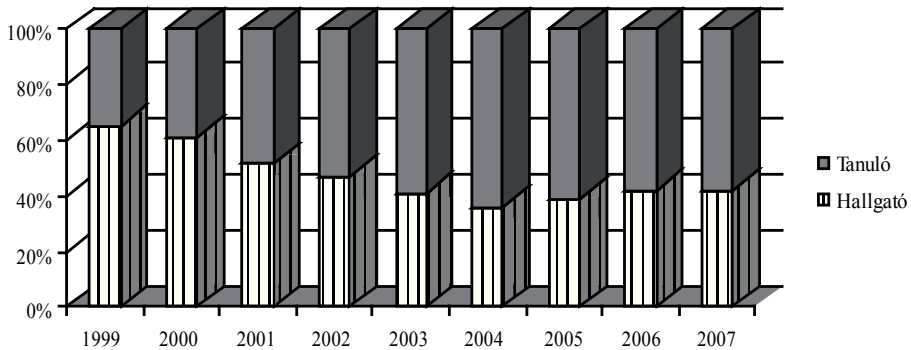
Tanulmányi időre lefordítva 1 (30 kredit) vagy legfeljebb 2 félévnyi (60 kredit) korábbi tudás alapján megszerzett kredit ismertethető el a felsőfokú szakképző bizonyítvány birtokában. Sajnos a hazai gyakorlatban előfordul, hogy két regionális képzőhely vagy egy regionális és egy fővárosi felsőoktatási intézmény nem ismeri el a másik által elvégzett oktatói munka minőségét azáltal, hogy felsőoktatási kreditekkel honorálja hallgatóinak máshol megszerzett képesítését, ami ellentmond az európai szintű felsőoktatási intézmények közötti átjárhatóság eszméjének.

A hallgatói létszámok – a képzéssel szemben felmerülő számos aggály és kétség ellenére – a bevezetést követően dinamikusan növekedtek, és sikeresen honosodott meg a magyar szakképzés és felsőoktatás határmezsgyéjén a felsőfokú szakképzés. A képzés sikere megcáfolta a kételkedő szakembereket, akik azzal érveltek a felsősokú szakképzés létrehozásakor, hogy az „nem illik az oktatási rendszer hagyományos szektorai közé”, „önálló szektorként nem írható le, de képzési szintként sem jellemezhető”, „nem kötődik egyetlen intézménytípushoz sem, és így tovább bomlasztja a hagyományos intézménytípusok halmazaként leírható iskolarendszert” (Setényi, 1997, 224.). Az első „kísérleti-bevezető” évfolyamokon néhány ezer fő tanult csupán (1200 fő 1999-ben, 3500 fő 2000-ben), azonban a képzés résztvevőinek száma a 2006. évben meghaladta a 25 ezer főt, az állami normatív keretszám folyamatos emelkedésével párhuzamosan.

3. ábra. Az FSZ képzésben részt vevő tanulók és hallgatók számának alakulása, 1999–2008 (Veres, 2008 nyomán)

Azonban a középiskolai-felsőoktatási „vegyes” státusz, illetve az abból eredő kettős mérce valóban nem segített abban, hogy a felsőfokú szakképzés megfelelő rangot szerezzen magának az elmúlt tíz évben a hazai oktatási hierarchiában. A hallgatói-tanulói számok változásából kitűnik (3. ábra), hogy a felsőoktatási intézményekkel együttműködő középiskolák 2001-re átvették a többségi szerepet a felsőfokú szakképzésben, ami 2004-ben csúcsonodott ki 70 : 30 százalékos tanulói-hallgatói aránnyal. Az utóbbi években, a kétciklusú bolognai rendszer bevezetésével és a szakképzési rendszer átfogó reformjával párhuzamosan, a felsőoktatási intézmények és a középiskolák szerepvállalása a felsőfokú szakképzés oktatásának a területén 40–60 százalékos szinten stabilizálódott. A felsőfokú szakképzésben részt vevők száma 2008-ban 28 ezer fő volt, ami a 400 ezer fős felsőoktatás hallgatói létszámának 7 százaléka.

4. ábra. Az FSZ képzésben részt vevő tanulók és hallgatók arányának alakulása, 1999–2007 (Veres, 2007)

A felsőfokú szakképzés indítása, mint ahogy a korábban hivatkozott jogszabály leírja, csak felsőoktatási intézménnyel együttműködésben lehetséges. Ezáltal a felsőoktatási intézményi profilja, képzési területe meghatározó szakmai szempontból a képzés indításakor, és a partner középiskolák meghatározott szakmai háttér mellett dolgozhatnak. (Az együttműködési megállapodást a szakképzési törvény 19. §-a szabályozza.)

A szakképesítések választékát tekintve jelenleg 70-fajta felsőfokú szakképzés indítható, melyeket a szenátus által elfogadott szakképzési program alapján kell lefolytatni, a központi szakmai és vizsgakövetelmények, valamint az ajánlott képzési program figyelembevételével. A 2006. évi OKJ újdonsága, hogy – a korábban elsősorban ipari és gazdasági szektorú képzések mellett – a rövid ciklusú egyetemi képzések megjelentek bölcsészettudományi és társadalomtudományi szakterületeken is, mint a sportkommunikátor vagy moderátor felsőfokú szakképzés. A gazdaságtudományi, az informatikai, a műszaki és a természettudományos képzések azonban továbbra is túlsúlyban vannak a képzési kínálat tekintetében.

A fentiekből is következik, hogy a hazai felsőfokú szakképzés jelenleg igen sokrétű problematikával küzd. „A képzés gyakorlati jellegét illetően a képet inkább változatosnak, a programtól és a képzőintézménytől függőnek nevezhetnénk. A képzés újszerűsége, a gyakorlati igény sajátossága kétségtelenül komoly feladat elé állította a felsőoktatási intézményeket. A kétéves képzési idő sajátos korlátot jelent, amennyiben legalább három feladatot kell megoldani: konvertálható szakmai alapokat kell adni, biztosítani kell a gyakorlati képzést, és meg kell alapozni a felsőfokú tanulmányokat. A három követelmény esetenként valóban a gyakorlati képzés rovására megy” (S. Arapovics, Brüll és Veres, 2008, 39.).

A 'licence professionnelle': integráció az LLL struktúrába

A Francia Oktatási Minisztérium 1999-ben hozta létre a 'licence professionnelle' képzési típust, amely strukturális szempontból áthidaló képzésként biztosítja a továbbtanulás lehetőségét a rövid ciklusú felsőfokú képzés lezárását követően. A 'licence professionnelle' bemeneti követelményeként a BTS- vagy a DUT diploma megszerzését határozták meg, kimenetében pedig „munkaerőpiac-orientált bachelor alapszakos” diplomát ad végzettjeinek. A cél itt is elsősorban a hallgatóknak a munkaerőpiacra történő kibocsátása, azonban a végzettség alapján a diplomázottak folytathatják tanulmányaikat közvetlenül a mesterképzésen is. Nyilvánvaló, hogy nem túl magas azon hallgatók aránya, akik egy BTS- vagy DUT diploma megszerzését követően elvégznek egy 'licence professionnelle' alapszakot, és utána még mesterszakon is továbbtanulnak. Azonban az egyéni életutakban meghatározó lehet, hogy a tényleges átjárási lehetőség biztosított a képzési rendszer

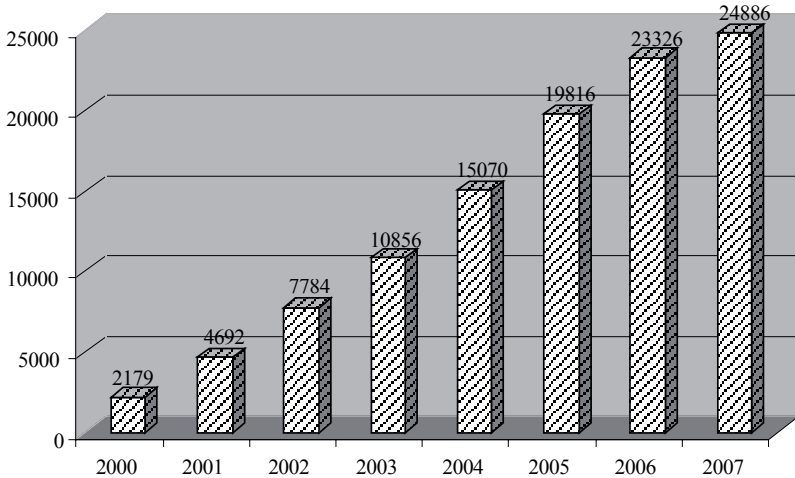
teljes vertikumában. A tanuló felnőtt, amennyiben életpályájának egy olyan szakaszába érkezik, ahol egy magasabb szinten szeretné folytatni korábban megszerzett végzettségét, szakismereteinek bővítését tanévek megismétlése nélkül, lineáris módon tudja elérni. Ennek a képzésnek a létrehozásával a kormányzat az ISCED 5B szintű, rövid ciklusú felsőfokú képzéseknek rangot adott, és integrálta őket az egész életen át tartó tanulás folyamatába.

Ennek a munkaerőpiac-orientált bachelor alapszaknak a képzési ideje 2 félév, konkrét munkakör elvégzésére készít fel, képzési programja tartalmaz elméleti és gyakorlati ismereteket egyaránt. A képzési program nem központilag meghatározott, a programot létrehozó oktatási intézmény felel érte, amely a gazdaság szereplőivel együttműködve alakítja ki a képzési tervet és a tananyagot. Ezeket a programokat azután már nem az oktatási minisztérium bírálja el: az akkreditáció egy szakosodott nemzeti szakképzési bizottság (Commission nationale d'expertise) felügyeletével történik. A bizottságban egyenlő fajsúllyal kapnak helyet az akadémiai élet képviselői mellett a munkaadók szövetségei, a kamarák és a munkavállalók képviselői, a szakszervezetek. Ezáltal az akkreditációs eljárás során a szakmai testületek véleménye nagyobb súllyal esik latba, mint az egyetemeké. Szakindítási engedélyt csak egyetemi tanszék vagy intézet adhat be, azonban a szakmai szervezetek támogatása elengedhetetlen.

A képzés eredeti célkitűzésében szerepelt, hogy a munkaadók és a gazdasági szereplők ne csak mint a képzés megrendelői vegyenek részt a képzések kialakításában. Cél volt, hogy az oktatói gárda egy része is vállalati szakemberekből kerüljön ki, azonban a célkitűzés az első elemzések alapján nem valósult meg teljes mértékben a gazdasági szereplők bizonyos fokú érdektelenségéből kifolyólag (Maillard, 2003). Az első időszakban a gyakorlatorientált alapszak főleg a DUT diploma folytatását és annak egy adott munkakörben történő elmélyítését jelentette, amelyet menedzsmentismeretek oktatása egészített ki, és főleg az ipari és informatikai szakterületeket érintette. 2002 után azonban a különböző egyetemi tanszékek fokozatosan bekapcsolódtak a saját szakirányú programok kialakításába, és ma már szinte minden szakterületen indulnak ilyen típusú képzések.

Így történhetett, hogy egy-egy azonos szakterületen minden érdekelt intézmény önálló programot készített, és ma a továbbtanulók összesen 1600-féle munkaerőpiac-orientált bachelor alapszak közül választhatnak (a 2006/2007. tanévben 1425 volt a számuk). Ez önmagában rengetegnek tűnik, azonban sokszor az egyes szakterületeken belül egymáshoz igen hasonló profilú képzésekkel találkozhatunk, amelyek a képzési palettán a tartalmi párhuzam vagy megegyezés ellenére is külön vannak számon tartva, hiszen különböző képzőhelyek más-más alapokon és szakmai háttérrel (különböző vállalatok vagy szakképző intézmények támogatásával) akkreditáltatták őket. A turizmus-vendéglátás területén például összesen 36 munkaerőpiac-orientált bachelor szakot hoztak létre, amelyek egyharmadának a szállodai menedzsment áll a fő képzési profiljában (www.sup.adc.education.fr/lplst/).

Mivel elsőként az IUT intézménytípusában honosodott meg az új képzési típus, ezért elsősorban itt követhető nyomon a létszámadatok változása (4. ábra). Látható, hogy dinamikus növekedést mutat a képzésben részt vevők száma. A 2007/2008. tanévben 29 ezer fő szerzett diplomát ilyen típusú alapszakon, közülük a többség (24 ezer fő) a végzettségét az egyetemek mellett működő műszaki intézetekben szerezte meg. A hallgatók fennmaradó 20 százaléka egyetemi tanszékeken, valamint középiskolai képzőhelyeken szerezte meg végzettségét, arányuk várhatóan jelentősen növekedni fog az elkövetkezendő években. Jelenleg minden hatodik munkaerőpiac-orientált alapszakos diplomával rendelkező végzett tanuló tovább mesterszakon.

5. ábra. A munkaerőpiac-orientált bachelor szak hallgatói számának változása az IUT intézményekben, 2000–2007 (Ministère de l'Education Nationale, 2008, 177. alapján)

Az új diplomatípus a magyar felsőfokú szakképzés legfontosabb dichotómiáját hordozza magában: a képzési hely lehet akár az egyetem, akár annak egy műszaki intézete (IUT) vagy középiskola, amely egy egyetemmel szerződést kötve jogot szerzett a képzés indítására. További párhuzam, hogy a képzések kialakításakor a gazdasági és munkaerőpiaci igényeket úgy próbálták figyelembe venni, hogy az adott gazdasági szektor szereplőit is bevonták a tantervfejlesztésbe, mint az nálunk is történt a szakképzés reformja kapcsán. Érdekes, noha csupán a véletlen műve, hogy megközelítőleg megegyezik a magyar felsőfokú szakképzésen és a francia munkaerőpiac-orientált alapszakon tanulók száma: tíz év alatt mindkét képzés megközelítőleg 30 ezer fős hallgatóságot szerzett magának.

Ennek az egy év időtartamú, részben áthidaló feladatokat ellátó, munkaerőpiac-orientált képzésnek is köszönhető, hogy a bolognai folyamat bevezetésével, a bachelor- és a masterdiplomák elindításával párhuzamosan nem csökkent az érdeklődés az ISCED 5 B típusú képzések iránt Franciaországban, hiszen a 'licence professionnelle' új perspektívát ad: megteremti a valódi választás lehetőségét a szakmai karrier kezdete, a munkaerőpiacra történő kilépés vagy a továbbtanulás között.

Zárógondolatok

Anélkül, hogy valójában követendő példaként kellene tekinteni a francia rendszerre, amelyben minden újító szándék ellenére a képzési paletta nem leegyszerűsödött, hanem még komplexebbé vált az 1600 különböző – és tartalmilag mégis párhuzamos – új képzés megjelenésével, strukturális szempontból egy ilyen munkaerőpiac-orientált bachelor típusú diploma hazai bevezetése hasznos lenne, azonban a képzések túlburjánzását elkerülendő mindenképpen központi tanterv és állami szabályozás mellett. Tényleges hiátus a magyar szakképzési rendszer szemléletében, hogy a felsőfokú szakképzés nem elismert, nem igazán akkreditált része még ma sem a felsőoktatásnak, ráadásul a munkaerőpiaci megítélése sem megfelelő. Nyilvánvaló, hogy a mostani időszak nem alkalmas ennek az új képzési típusnak a hazai bevezetésére, hiszen a szakképzési rendszer reformjának utolsó fázisa még jószereivel véget sem ért. Mégis fontosnak tartottam bemutatni a francia mintát egy lehetséges fejlesztési perspektívaként, hiszen mikor más-

kor lenne érdemes a jobbítás szándékával elgondolkodni a jövőn, ha nem az évfordulók alkalmával?

Irodalom

1993. évi LXXXVI. törvény a szakképzésről
 2005. évi CXXXIX. törvény a felsőoktatásról
 1/2006. (II. 17.) OM-rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről
 S. Arapovics Mária – Brüll Edit – Veres Pál (2008): Felsőfokú szakképzés. In Henczi Lajos – Vass András (szerk.): *A szak- és felnőttképzés szervezés gyakorlata*. Raabe Kiadó, Budapest.
 Benkei Kovács Balázs (2008): A turisztikai felsőfokú technikai képzés helyzete és főbb sajátosságai a francia oktatási rendszerben. *Tudományos Közlemények*, 4. 81–101.
 EURYDICE (2007a): Focus on the Structure in Higher Education in Europe 2006/2007. National trends in the Bologna Process. 2007. 11. 10-i megtekintés, <http://www.eurydice.org>
 EURYDICE (2007b): Organisation du système éducatif en France 2006/2007. 2007. 12. 06-i megtekintés, <http://www.eurydice.org>
 OECD (2008): Glossary of statistical terms. 2008. 11. 06-i megtekintés, <http://stats.oecd.org/glossary/>
 Hrubos Ildikó – Polónyi István (2000): Az AIFSZ az oktatási rendszerben. *Magyar Felsőoktatás*, 9. 26–27.

Maillard, Dominique – Veneau, Patrick (2003): Les licences professionnelles. Les voies étroites de la professionnalisation à l'université. *Céreq Bref*, 197.
 Ministère de l'Éducation Nationale (2008): *Repères et références statistiques sur les enseignements, la formation et la recherche*. 2008. 10. 25-i megtekintés, <http://www.education.gouv.fr/pid316/reperes-et-references-statistiques.html>
 Sediviné Balassa Ildikó – Bacsi Zsuzsanna – Vidékiné Reményi Judit (2003): *Az akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzések nemzetközi elemzése*. Számalk Kiadó, Budapest.
 Setényi János (1997): A posztsekunder oktatás. *Educatio*, 2. 224–235.
 Veres Pál (2007): A felsőfokú szakképzés a többciklusú képzési rendszerben. Előadás: 10 éves az AIFSZ. AIFSZ Egyesület, Budapest. 2008. 11. 10-i megtekintés, www.fsze.hu
 Veres Pál (2008): A felsőfokú szakképzés a felsőoktatás és a szakképzés rendszerében. Eredmények, problémák, megoldások. Előadás: A változó felsőfokú szakképzés. AIFSZ Egyesület, Budapest. 2008. 11. 10-i megtekintés, www.fsze.hu

Benkei Kovács Balázs

ELTE, PPK, Neveléstudományi Doktoriskola

A lingvisztikai-orális és a vizuális kommunikáció néhány összefüggése

Ferdinand de Saussure (1) svájci nyelvész munkássága nemcsak a nyelvtudomány és a nyelv természetére vonatkozó gondolkodás történetében jelentett fordulatot, hanem erőteljesen hatott a szemiotika mint önálló diszciplína (ki)fejlődésére is. Legnagyobb érdeme, hogy a nyelvet rendszerként fogta fel és vizsgálta, továbbá a nyelvi jelenség jobb megértése érdekében bevezette a 'langue', 'langage' és 'parole' fogalmakat.

A 'langue', 'nyelv' nála nem egyéb, mint a kommunikáció tulajdonképpeni elvont rendszere, a 'langage', azaz „a beszélőképesség társadalmi terméke” (Saussure, 1967, 33. old.) pedig az a „grammatikai rendszer, amely potenciálisan minden agyban létezik, pontosabban az egyének egész közössége agyában, hiszen a nyelv teljességében egyikük agyában sem létezik, hanem teljes mértékben csakis a tömegben” (idézi: Zánthó, 1994). A 'langage', 'nyelvezet' (2) az egész beszéd folyamatot magában foglalja, vagyis azt jelenti, ahogyan a beszéd a gyakorlatban megvalósul. Tehát a 'langage' az a képesség, amelynek révén a nyelvet – például kommunikációban, saussure-i terminológiával 'beszéd'-ben – használni tudjuk, a 'nyelv' pedig az a forma, amely eszközül szolgál a 'langage' konkrét megnyilvánulása számára. A 'langage' tulaj-